

Betänkandet ”Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor”, SOU 2017:92

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser Högskolan i Halmstad att betänkandet är mycket relevant, att det är konstruktivt med många goda förslag på ändringar, uppdrag och nya utredningar som bör göras. Samtidigt ger det gedigna materialet en fingervisning om hur mycket vi har kvar att lära om frågorna, vilket ytterligare ökar betydelsen av de föreslagna stöd-, informations- och utbildningsåtgärder.

Högskolan har i detta remissvar i första hand lagt fokus på frågan om utfärdandet av nya betygsdokument vid ändrat juridiskt kön, men kommenterar nedan ytterligare några punkter.

Högskolan i Halmstad förordar speciellt

14.1.3 Kunskap om hbtqi-personers levnadsvillkor i relevanta utbildningar

Det som återstår är att utifrån olika instansers perspektiv definiera vad/vilka som är ”relevanta utbildningar”. Högskolan anser att åtminstone professionsutbildningar där en i yrkesutövandet kommer i kontakt med människor i utsatta eller speciellt sårbara situationer – som t.ex. vårdpersonal och lärare – bör ingå i definitionen. Ett förslag är att, utifrån gemensamma riktlinjer inom högskolesektorn, lärosätena själva ges ansvar att avgöra vilka utbildningar i deras utbud som är lämpliga i sammanhanget.

14.1.7 Tillgängliga toaletter och omklädningsrum

Högskolan välkomnar det stöd som vägledning och förslag från Diskrimineringsombudsmannen kan ge i att skapa en transinkluderande miljö, eller ”fysiska miljöer som är inkluderande för transpersoner”. Som mycket riktigt nämns i betänkandet är en könsneutral toalettskyltning ett kostnadseffektivt sätt att skapa en transinkluderande miljö, men samtidigt när Högskolan en förhoppning om att eventuell vägledning och förslag inte stannar där.

14.6.1 Kunskapsspridande insatser

Redan i Regeringens proposition 2015/16:135 *Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter* föreslogs och förordades det att delar av arbetet med aktiva åtgärder med fördel kunde kombineras med det systematiska arbetsmiljöarbetet. Högskolan ställer sig bakom förslagen om uppdrag till myndigheterna att ge mer och bättre stöd i hur arbetet ska gå till rent praktiskt.

14.9.1 Bättre inkludering av transpersoner i enkäter och undersökningar

Högskolan förordar ett uppdrag åt SCB att ta fram stödmaterial för hur binära och ickebinära transpersoner kan inkluderas i enkäter och undersökningar.

14.8 Utfärdande av nya betygsdokument vid ändrat juridiskt kön

Högskolan i Halmstad ställer sig bakom förslagen

- nytt original
- dateras med utfärdandedatum
- att det ska framgå att examen utfärdats vid datum för det ursprungliga beviset
- att det ska framgå att det ersätter det tidigare originalet

Högskolan i Halmstad avstyrker förslagen

- att den ursprungliga handlingen ska förstöras eller makuleras – eftersom det kan finnas personer som inte vet var de har sitt original, ska vi då neka dem på grund av att det ursprungliga beviset inte kan presenteras? Det är inte hållbart.
- att det ska framgå vem som undertecknade det ursprungliga originalet – inom Sverige är det få personer som har listor över vem som var beslutsfattare vid vilken tidpunkt. Vid behov av verifiering får vi leta fram och intyga dess riktighet.

Högskolan är medveten om att det inte blir den spårloshet som hbtq-studenterna önskar, men anser att det är helt otänkbart att radera fakta bakåt i systemen, eftersom just spårbarhet i myndighetsbeslut är en av grunderna för rättssäkerheten.

Högskolan i Halmstad vill även förorda att nya original även ska utfärdas om så önskas i de fall personer har fått nytt namn och personnummer av annan anledning, tex vid skyddad identitet. Högskolan vill också framföra vikten av att detta hanteras likvärdigt och att det därför är bra att det kommer regler, eller i varje fall att det trycks på att sektorn måste ta fram egna rekommendationer.

I bilaga finns det underlag Högskolan i Halmstad bidragit med till diskussion i SUHF:s expertgrupp, ”Utfärdande av nya betygsdokument vid nytt juridiskt kön”. Författaren kommer att vara med och skriva SUHF:s svar. Ovan sammanfattning bygger på det som kom fram vid diskussionen i expertgruppen.

Detta yttrande har beslutats av rektor Stephen Hwang efter föredragning av Suzanne Almgren Mason, samordnare för lika villkor. I beredning av ärendet har även Rådet för lika villkor; Monica Eklund, ordförande i rådet för lika villkor; Brita Lundh, studieadministrativ chef; Andreas Ivarsson, universitetslektor inom hälsa och idrott samt Annika Jensen, adjunkt inom omvårdnad deltagit.

Stephen Hwang, rektor

BILAGA

Utfärdande av nya betygsdokument vid nytt juridiskt kön (ur betänkande om stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner, SOU 2017:92)

Sammanfattning

”Utredningens uppfattning är att Sverige redan genom sina förpliktelser enligt Europakonventionen (.....), ska eller bör utfärda nya betygsdokument snabbt och enkelt i de nya personuppgifterna för en person som har fått nytt personnummer på grund av ändrat juridiskt kön.”

Utredningen konstaterar att de flesta lärosäten redan utfärdar nya betygsdokument, men att det sker på olika sätt, och att det råder osäkerhet kring hur det bör göras på bästa sätt.

Utredningens förslag på lösning:

- Det bör vara ett nytt original.
- Handlingen dateras med utfärdandedatum
- Det bör framgå att examen utfärdats vid datum för det ursprungliga beviset
- Det bör framgå att det nya originalet ersätter det tidigare originalet
- Eventuellt kan upplysning om vem som undertecknade det gamla originalet finnas med.
- Den ursprungliga handlingen bör förstöras eller i vart fall makuleras.

Lagstöd

Utredningen konstaterar att det inte finns en tydlig rätt i svensk lag att få ut handlingar i ett nytt personnummer. Det föreslås ändring med grund i Europakonventionen.

Omprövning enligt 27§ FL innebär att själva beslutet ändras. Samma förutsättningar gäller för omprövning enligt 6 kap 24§ HF (och 3 kap 30§ skollagen). Eftersom det här handlar om ändring av namn och personnummer, men inte själva beslutet menar utredningen att det kan det ifrågasättas om detta kan anses som ”uppenbart oriktigt”. Sveriges förenade HBTQ-studenter förordar ändring enligt 27§ FL. Utredningen anser att eftersom specialreglerna i skollagen respektive HF endast gäller betyg kan 27§ FL vara tillämplig på förvaltningsmyndigheters alla andra beslut. Detta skulle innebära att alla statliga lärosäten kan ändra med dessa regler som grund men att det inte är lika klart för lärosäten med enskild huvudman. Dock har Skolverket bedömt att rätten att ompröva enligt denna regel ska gälla även elever i privata skolor, ett resonemang som kanske skulle kunna överföras till högskolesektorn.

Ändring av andra dokument

Vid lärarlegitimation måste den som bytt kön själv ansöka om ny legitimation. Skolverket har en särskild kontaktperson som hanterar dessa ärenden.

Hos Socialstyrelsen (2014) utfärdas legitimationsbevis endast en gång, och om det förekommer utfärdas inget nytt utan endast ett intyg om giltig behörighet. När det gäller

personer med nytt kön, (men inte nytt namn eller personnummer av annan anledning) görs dock undantag och nytt original utfärdas. Socialstyrelsen verkar nu ha övergått till digitala bevis, om detta påverkar hanteringen framgår inte i utredningen.

Hos Skatteverket ändras uppgifterna i nya ärenden eller på begäran så att nytt personnummer och namn presenteras i bland annat personbevis.

I Transportstyrelsens register sker uppdatering automatiskt när någon fått nytt personnummer och förnyelse av intyg och bevis med mera sker också i de flesta fall automatiskt.

Frågor för högskolesektorn

Utredningen anser att HBTQ-studenternas förslag i sin rapport från 2013 framstår som rimlig och att den som ska ta fram riktlinjer kan ta ledning av dessa. I deras förslag anges dock att det inte ska finnas några kopplingar till tidigare dokument, vilket utredningen inte föreslår. Det framstår som enklare och lättare att verifiera nya dokument om det framgår att det finns ett tidigare original. HBTQ-studenterna förordar också en spårlos ändring i Ladok så att det inte går att spåra koppling till tidigare personuppgifter. Detta är dock inget som utredningen föreslår utan vill säkerställa en spårbarhet till tidigare dokument och underlag.

I utredningen används samlingsbegreppet betygsdokument. Man avser att det ska vara möjligt att få alla former av betygshandlingar, studieintyg, examensbevis och annan dokumentation i det nya personnumret. Sektorns viktigaste dokument förefaller vara examensbeviset, vilket då är det område där det bör finnas någon form av reglering för hur ett nytt bevis ska se ut. Om det inte blir några klargöranden i lag, vilket inte går att utläsa i utredningen, bör SUHF ta fram rekommendationer så att nya bevis har samma utformning vad gäller datum, beslutsfattare och spårbarhet i hela sektorn.

Datum

Att ange utfärdandedatum på det nya dokumentet innebär att det kan ha genomförts regeländringar/ändringar i kursplaner/kriterier som gör att det nya dokumentet skulle anses som ogiltigt om kriterierna för att få dokumentet inte längre uppfylls.

Om det nya dokumentet utfärdas med det tidigare utfärdadedatumet görs det i en identitet som inte fanns vid det datumet som examen utfärdades.

Utredaren föreslår att nya original ska dateras det datum de utfärdas. Det ursprungliga datumet bör dock också framgå. Detta för att undvika frågor som kan uppstå om dokumentet har ett helt annat datum än vad personen angett som datum för sin examen.

Underskrift

Undertecknande av examensbevis regleras inte i lag. De flesta examensbevis undertecknas i dagsläget, något som kan ändras när och om fler lärosäten övergår till digitala bevis. Om den som skrev under det ursprungliga originalet inte längre arbetar kvar måste en ny beslutsfattare skriva under. Utredningen har också tankar kring att det kan vara bra att det även framgår vem som utfärdat det ursprungliga dokumentet. Vid verifiering kan det uppstå frågetecken i det fall det finns listor på vilken beslutsfattare som gäller vid olika tider, och dessa inte skulle stämma när ett nytt original utfärdats. Detta talar för att datum för utfärdande bör användas på det nya originalet.

Nytt original?

Examensbevis är en handling som finns i ett original. Vid förstörd eller förkommen handling utfärdas normalt en kopia. Utredaren föreslår att vid nytt kön ska ett nytt original utfärdas. Frågan uppkommer då om det kan finnas andra tillfällen då det också ska utfärdas ett nytt

original, till exempel vid ny (skyddad) identitet. Det är inte heller klarlagt vilken status det tidigare originalet får. Utredningen föreslår att det ska förstöras (inte lärosätets arkivkopia). Sektorn behöver då ta ställning till vad som händer om den sökande inte kan presentera sitt gamla original. Likaså behöver man ta ställning till hur digitala handlingar ska hanteras, och vad det innebär att begära in respektive förstöra ett digitalt original.

Några frågor att arbeta vidare med

Ska gammalt original krävas in?

Ska riktlinjer/rekommendationer arbetas fram enbart för utfärdande av examensbevis?

Ska rekommendationerna gälla andra av nytt personnummer, till exempel vid ny (skyddad) identitet, eller bara vid ändrat kön?

Ska tidigare beslutfattare anges?